

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ซึ่งเป็นปัญหาในเรื่องการบริหารจัดการภาครัฐไม่สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนได้อย่างครอบคลุม และทั่วถึงสาเหตุเพราะประชาชนยังขาดความรู้ในการประกอบอาชีพเสริมนอกจากการทำนาเพียงฤดูกาลเดียวทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ทำให้เกิดปัญหาหนี้สินตามมา ปัจจุบันมีความจำเป็นที่องค์กรพัฒนาเอกชนได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมให้เกิดเครือข่ายชุมชนเพื่อสร้างนวัตกรรมแก้จนด้วยการส่งเสริมอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้ชุมชน จัดตั้งกลุ่มเครือข่ายชุมชน ได้มีองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระปัญหาของภาครัฐที่ไม่สามารถให้ความช่วยเหลืออย่างยั่งยืนได้ เพื่อให้เกิดอาชีพสร้างรายได้้นอกจากการประกอบอาชีพการเกษตรเชิงเดี่ยว ได้มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้กับกลุ่มสมาชิกเครือข่ายชุมชน ในลักษณะการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ซึ่งกันและกัน ได้สอดแทรกทฤษฎีควบคู่กับองค์ความรู้ภูมิปัญญาดั้งเดิมที่มีอยู่ให้เกิดการพัฒนาในระดับชุมชน ปัจจุบันเครือข่ายได้พัฒนาการเรียนรู้ไปสู่การเรียนรู้ระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ

การจัดตั้งองค์กรชุมชนมีความสำคัญในสังคมไทยในการร่วมรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ การวางแผนเป็นกลไกสำคัญอันหนึ่งที่จะทำให้บรรลุจุดมุ่งหมาย องค์กรเป็นที่รวมของคนและเป็นที่รวมของงานต่างๆ เพื่อให้พนักงานขององค์กรปฏิบัติงานได้อย่างเต็มที่และเต็มสามารถจึงจำเป็นต้องจัดแบ่งหน้าที่การทำงานกันทำ และมอบอำนาจให้รับผิดชอบตามความสามารถและความถนัด ถ้าเป็นองค์กรขนาดใหญ่และมีคนมาก ตลอดงานที่ต้องทำมีมาก ก็จะต้องจัดหมวดหมู่ของงานที่เป็นอย่างเดียวกันหรือมีลักษณะใกล้เคียงกันมารวมเข้าด้วยกันเรียกว่า ฝ่ายหรือแผนกงาน แล้วจัดให้คนที่มีความสามารถในงานนั้นๆ มาปฏิบัติงานรวมกันในแผนกนั้น และตั้งหัวหน้าขึ้นรับผิดชอบควบคุม ดังนั้นจะเห็นว่าการจัดองค์กรมีความจำเป็นและก่อให้เกิดประโยชน์หลายด้าน เครือข่ายขององค์กรที่ทำงานเชื่อมประสานรณรงค์ ให้การสนับสนุน อย่างกรณีองค์กรพัฒนาเอกชน และพัฒนาวาระหรือประเด็นบางอย่างร่วมกัน เครือข่ายในระดับรากหญ้า หรือองค์กรชุมชน กิจกรรมที่สำคัญที่สุดที่เครือข่ายทุกเครือข่ายทำร่วมกัน คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แล้วพัฒนาไปสู่การวางแผนร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน ต้องมีการติดต่อสัมพันธ์สื่อสารกัน

อย่างสม่ำเสมอระหว่างสมาชิก บทบาทของผู้ประสานงานเครือข่ายขององค์กรชุมชน หรือเครือข่าย องค์กรที่ทำงานกับชุมชน คือเป็นผู้เชื่อมประสานงานให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนา เป็นผู้เชื่อมประสาน ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง และเป็นผู้เชื่อมประสานให้เกิดเครือข่าย ลักษณะร่วมของเครือข่าย คือ เป็นกลุ่มขององค์กรที่มาร่วมกันเพื่อการดำเนินการตามวัตถุประสงค์และความสนใจที่ตั้งขึ้นร่วมกัน เป็นเวทีเพื่อกิจกรรมทางสังคม โดยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มีฐานอยู่ที่ความเป็นเจ้าของร่วมกัน และความมุ่งมั่นที่จะทำตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ร่วมกัน รวมทั้งเครื่องมือหรือวิธีการดำเนินการ ที่คิดไว้ร่วมกัน (เสรี พงศ์พิศ. 2548 : 5)

เครือข่าย หมายถึง กลุ่มคนหรือองค์กรที่สมัครใจแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูลระหว่างกัน หรือทำกิจกรรมร่วมกัน ในลักษณะที่บุคคลหรือองค์กรสมาชิกยังคงมีความเป็นอิสระในการดำเนิน กิจกรรมของตน การสร้างเครือข่ายเป็นการทำให้บุคคลและองค์กรที่กระจัดกระจายได้ติดต่อ และแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร และการร่วมมือกันด้วยความสมัครใจ อีกทั้งให้สมาชิกเครือข่าย มีความสัมพันธ์กันฉันท์เพื่อน ที่ต่างก็มีความเป็นอิสระมากกว่าสร้างการคบค้าแบบฟุ้งฟิง เครือข่าย ไม่ใช่การส่งจดหมายข่าวไปให้กับสมาชิกตามรายชื่อเท่านั้น แต่ต้องมีการแลกเปลี่ยนข่าวสารข้อมูล ระหว่างกัน ช่องทางการแลกเปลี่ยน และความร่วมมือภายในเครือข่ายสามารถจัดขึ้นในลักษณะ การประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ หรือการทดลอง การสัมมนา การเผยแพร่เอกสาร และการทำกิจกรรมร่วมกัน (ขนิษฐา กาญจนรังสีนนท์. 2542 : 12 - 13)

การพัฒนาเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน มุ่งเน้นการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการ เครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน ซึ่งมีปัญหาในการบริหารจัดการองค์กรที่ยังไม่เป็น ระบบ และไม่ได้กำหนดแผนในการบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงานของ เครือข่ายชุมชน ทางองค์กรพัฒนาเอกชนที่เป็นตัวเชื่อมประสานงาน โครงการ จึงดำเนินการส่งเสริม การนำนวัตกรรมมาใช้ทางการเกษตร ให้ชาวบ้านในชุมชนคิดค้นเทคโนโลยีเพื่อแก้ปัญหาในชีวิต เพราะเกษตรกรอินทรีย์เป็นเรื่องหลัก การทำงานสร้างกลุ่มอาชีพในเครือข่ายชุมชนให้เกิดรายได้ ลดปัญหาหนี้สินเรื้อรังรายได้ต่อครัวเรือนเพิ่มขึ้น มีการจัดอบรมให้ความรู้หรือทักษะในการ ประกอบอาชีพการเกษตรที่เพิ่มขึ้น และส่งผลดีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ความยั่งยืนชุมชน เกิดความพึงพอใจในสิ่งที่ได้รับ องค์กรสามารถต่อยอดแนวความคิดพัฒนาองค์กรความรู้ ภูมิปัญญา ชาวบ้านเอามาปรับใช้เข้ากับยุคปัจจุบันที่มีการเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ และสังคมเพื่อเกิด การบริหารที่เป็นระบบขององค์กร และได้ศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชน ขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ การศึกษาได้กรอบแนวความคิดประกอบ ด้วยกัน 3 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุม

จากความจำเป็นและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะที่ทำงาน เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมเพื่อสังคมขององค์กรพัฒนาเอกชน จึงมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อหา แนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ให้เกิดประสิทธิภาพและสัมฤทธิ์ผล ความยั่งยืน การพัฒนาอย่างต่อเนื่องมีการปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อมทางสังคม เศรษฐกิจได้เป็นอย่างดี ส่งผลกระทบที่ดีเกิดขึ้นในสังคมและ สิ่งแวดล้อม

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. เพื่อศึกษาแนวทางสร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ความสำคัญของการวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนา เอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์
2. เป็นสารสนเทศในการปรับปรุงส่งเสริมการสร้างแนวทางการบริหารจัดการเครือข่าย ชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเรื่องการศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่าย ชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ใน 3 ด้าน โดยบูรณาการตาม แนวความคิดของ สุรัสวดี ราชกุลชัย (2547 : 4) ได้แก่ ด้านการวางแผน ด้านการจัดองค์กร และด้านการควบคุม
2. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง
 - 2.1 ประชากร ได้แก่ ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ ที่เป็น สมาชิกเครือข่ายชุมชน 3 ตำบล 10 หมู่บ้าน จำนวน 2,909 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้จากการสุ่มประชากร โดยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตาม ตารางของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan ; อ้างถึงใน ประสิทธิ์ สุวรรณรักษ์. 2555 : 148) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 341 คน แล้วทำการสุ่มให้กระจายไปตามหมู่บ้านสมาชิก เครือข่ายชุมชน ด้วยวิธีสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการจับฉลาก

3. ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์

นิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการเครือข่ายชุมชนขององค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อให้ได้เข้าใจความหมายศัพท์ต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้นิยามศัพท์เฉพาะดังนี้

1. **แนวทางการบริหารจัดการ** หมายถึง ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญต่อการบริหารมาใช้เป็นแนวทางหรือกรอบแนวความคิดที่เกี่ยวกับการบริหาร เช่น การบริหารคน บริหารเงิน การบริหารงานทั่วไป กำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ โดยจัดแบ่งออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงานไว้ให้ชัดเจน และความเหมาะสม

2. **เครือข่ายชุมชน** หมายถึง เครือข่ายนวัตกรรมชาวบ้าน อำเภอสตึก จังหวัดบุรีรัมย์ มีการรวมกลุ่มกันอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อสร้างอาชีพดำเนินกิจการด้วยตัวเอง และนวัตกรรมใหม่ ๆ นำมาพัฒนาความรู้ ทดสอบ ทดลองใช้ และให้เหมาะสมกับสังคมและสภาพสิ่งแวดล้อม

3. **องค์กรพัฒนาเอกชน** หมายถึง บริษัทนวัตกรรมการชาวบ้าน จำกัด มีหน้าที่ประสานงานโครงการกับเครือข่ายนวัตกรรมชาวบ้านเพื่อการต่อยอดนวัตกรรมใหม่ ๆ พัฒนาอาชีพ เพิ่มรายได้ การมีคุณภาพมาตรฐานรับรองผลิตภัณฑ์ เช่น มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มาตรฐานสากลเพื่อการส่งออกผลิตภัณฑ์ที่มีหน่วยงานเอกชนหรือราชการออกใบรับรองให้ และมีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สมาชิกมีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหาเท่าทันสถานการณ์ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกับสภาพปัญหา และความต้องการความสนใจร่วมกันใน 3 ด้านดังนี้

3.1 **ด้านการวางแผน** หมายถึง การวางแผนการดำเนินงาน แผนยุทธศาสตร์ แผนการบริหารงบประมาณ และการแสวงหารายได้ภายใต้การบริหารจัดการที่อิสระสำหรับเป็นแนวทางการดำเนินงานตามนโยบาย เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพสูงสุด

3.2 ด้านการจัดองค์กร หมายถึง การกำหนดโครงสร้างขององค์กรอย่างเป็นทางการ โดยจัดแบ่งออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ โดยการกำหนดอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของแต่ละหน่วยงาน ไว้ชัดเจน กำหนดจุดหมายของงานอย่างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อเอื้อต่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ด้านการควบคุม หมายถึง การพัฒนาความสามารถการควบคุมภายในขององค์กร พัฒนาเอกชน ด้านการบริหารจัดการ ด้านงบประมาณและการเงิน สอดคล้องกับแผนที่วางไว้ โดยมีการแต่งตั้งสมาชิกหรือจากบุคคลภายนอก เพื่อทำหน้าที่ตรวจสอบควบคุมการบริหารงานขององค์กร

4. ประชากร หมายถึง สมาชิกเครือข่ายองค์กรพัฒนาเอกชน อำเภอเสด็ค จังหวัดบุรีรัมย์